

УДК 616-022.71.9

МОНІТОРИНГ ЗА ІНФЕКЦІЯМИ СПІЛЬНИМИ ДЛЯ ЛЮДЕЙ І ТВАРИН (ЛЕПТОСПІРОЗ, БРУЦЕЛЬОЗ, КУ-ЛИХОМАНКА, СКАЗ, СИБІРКА) — ОДНА ЗІ СКЛАДОВИХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БІОБЕЗПЕКИ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Новохатній Ю., Видайко Н., Небогаткін І., Білонік О., Світа В.

*ДЗ «Український центр контролю і моніторингу захворювань МОЗ України», Київ, Україна,
e-mail: niv_200@ua.fm*

Було проаналізовано хвороби (лептоспіроз, бруцельоз, Ку-лихоманку, сказ, сибірку), спільні для людини і тварин, у період з 2007 по 2016 рік. Надані рекомендації по поліпшенню епідеміологічної та епізоотичної ситуації щодо інфекційних захворювань. Було обґрунтовано необхідність постійного моніторингу об'єктів навколишнього середовища, заходи щодо запобігання та боротьби з цими захворюваннями відповідно до міжнародного досвіду.

Ключові слова: епідеміологія, інфекційні хвороби, моніторинг

Забезпечення біологічної безпеки населення, збереження природного середовища України залишаються одними із пріоритетних завдань держави, враховуючи, що в країнах світу продовжують реєструватися та виникають нові небезпечні інфекційні захворювання, у т.ч. які мають міжнародне значення, зокрема спільні для людей і тварин, а також існування в країні значної кількості ензоотичних територій з природно-вогнищевих інфекцій [1]. На сьогодні ензоотичними щодо лептоспірозу, сказу, хвороби Лайма (іксодових кліщових бореліозів), туляремії (за виключенням м. Києва) являються території, розташовані у всіх областях України, а Ку-гарячку реєструють на 257 територіях, 135 районах та 18 областях [2]. Існуванню та стійкості природних осередків зазначених інфекцій сприяє різноманітність природних ландшафтів України. За цієї умови, а також з врахуванням збройного конфлікту на сході країни і загрозою біотероризму необхідність забезпечення біологічної безпеки (захист людей, тварин і довкілля) та біозахисту (захист небезпечних патогенів від свідомого чи несвідомого проникнення та розповсюдження) є пріоритетним і актуальним.

Матеріали та методи. Для аналізу використовувались офіційні дані Державної санітарно-епідеміологічної служби України, ДЗ «Лабораторні центри МОЗ», аналітичні матеріали ДЗ «Український центр контролю і моніторингу захворювань МОЗ України» за період з 2007 по 2016 роки. Проаналізовано біля 4,5 тисяч карт епідеміологічного обстеження хворих людей та результати лабораторних досліджень. Використовувались методи епідеміологічного аналізу.

Результати досліджень. Лептоспіроз. Останні 10 років спостерігається зниження на 52,1 % захворюваності на лептоспіроз у порівнянні з 2007 роком. Однак летальність при цій інфекції залишається стабільно високою – 8–12 %, а в окремих регіонах до 38 %. Етіологічна структура представлена всіма серотипами лептоспір. В Україні найчастіше зустрічаються наступні серотипи: іктерогеморагія, грипотифоза, сейро (гебдомадіс), аустралис, канікола, пірогенес, помона. Переважний шлях зараження – водний. Домінуюча роль серед джерел інфекції належить синантропним мишовидним гризунам (хатні миші та пацюки мандрівні). Питома вага сільськогосподарських та домашніх тварин як джерела інфекції складає 3–5 %.

Бруцельоз. Щороку реєструються поодинокі випадки захворювань людей на бруцельоз (таблиця), не дивлячись на інформацію ветеринарної служби про повну ліквідацію захворювань на бруцельоз серед сільськогосподарських тварин (овець – у 1967 р.; ВРХ – 1984 р.; свиней – 1992 р.), відсутність позитивних результатів дослідження сільськогосподарських тварин на бруцельоз. Відмічаються поодинокі випадки серед диких тварин (дикі свині, зайці) та випадків позитивних результатів серед свиней на фермі в Одеській області у 2008 році, що свідчить про збереження активності епізоотичного процесу серед тварин та іксодових кліщів у природі. За період, що аналізується захворіли на бруцельоз 11 людей в 7 областях та м. Києві (Чернігівська – 3; м. Києві – 2 та по 1 випадку у Львівській, Луганській, Київській, Миколаївській, Одеській, Харківській). З них у 8 випадках реєструвались хворі, що були заражені в інших країнах (Мала та Середня Азія, Кавказ, Північний Кавказ, Індія, Болгарія, Росія). У 3 випадках зареєстровані місцеві захворювання не пов'язані з іншими країнами. Це у 2013 р. – Одеська область; у 2014 – Київська; у 2017 – Донецька (Маріуполь).

Ку-гарячка. За період що аналізувався зареєстровано 57 випадків захворювань людей на Ку-гарячку (таблиця), зокрема 49 у Одеській області (дослідження матеріалу проводилось лабораторією рикетсіозів Львівського НДІ епідеміології і гігієни), а також 8 у Донецькій області. В інших областях не виявлялися захворювання людей через відсутність у країні відповідних діагностиків. Звертає на себе увагу, що дані ветеринарної служби про обстеження тварин на зазначені захворювання – негативні.

Сибірка. Епідеміологічну ситуацію по сибірці можна вважати відносно благополучною. За останні 10 років зареєстровано два випадки серед людей: у 2008 р. – у Миколаївській та у 2012 р. – у Черкаській області. У той же час, враховуючи, що захворювання людей пов'язані, в основному, з порушеннями ветеринарно-санітарних правил при забої та реалізації продуктів тваринництва, наявність у країні більше 13,5 тис. стаціонарно неблагополучних пунктів, незадовільне утримання у багатьох випадках могильників для худоби залишається значний ризик захворювань людей на сибірку.

Сказ. Не дивлячись на поодинокі випадки захворювань людей на сказ (таблиця), заходи боротьби з цією хворобою залишаються надзвичайно актуальними, так як захворювання залишається абсолютно смертельним.

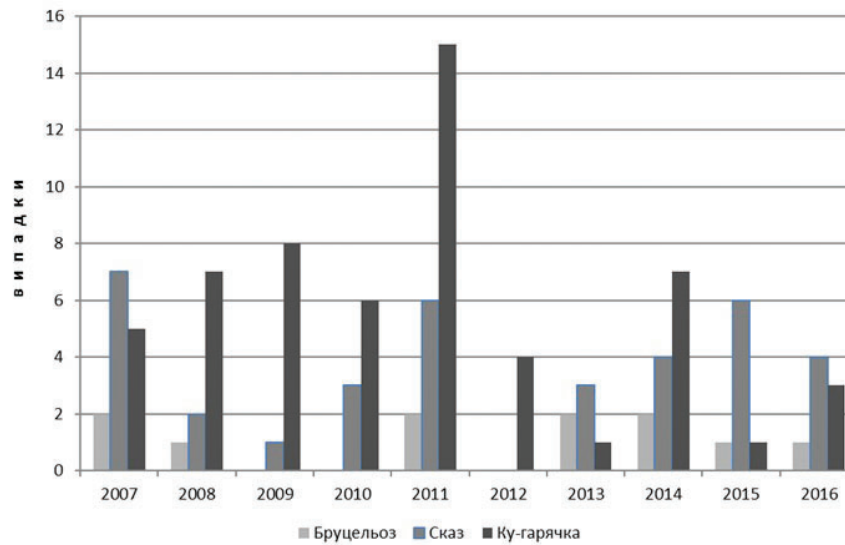

Рис. Захворюваність людей на бруцельоз, сказ, Ку-гарячку в Україні

За період, що аналізується захворіли на сказ 36 людей у різних областях України. А саме: Донецька – 7 випадків, Харківська – 4, Дніпровська – 4, Вінницька, Київська, Луганська, Рівненська, Тернопільська, Чернігівська і м. Київ – по 2, Волинська, Кіровоградська, Львівська, Одеська, Полтавська, Сумська, Херсонська – по 1.

Головним резервуаром вірусу сказу залишаються: у природі – дикі м'ясоїдні тварини, зокрема червоні лиси у 30 %, у населених пунктах – коти (29 %), собаки (21 %) і сільськогосподарські тварини (13 %) (дані 2015 року).

Існує постійний ризик зараження людей сказом, у зв'язку:

- з вкрай незадовільною епізоотичною ситуацією;
- набуттям вогнищ сказу переважно антропоургічного характеру;
- недостатнім обсягом імунізації домашніх непродуктивних тварин (коти, собаки);
- невіршеною проблемою безпритульних тварин;
- значною кількістю покусів людей тваринами (80–100 тис. щорічно);
- збільшенням популяції диких хижих тварин недостатнім їх охопленням пероральною вакцинацією.

Актуальними залишаються проблеми запобігання захворювань на інші небезпечні інфекції, спільні для людей і тварин.

У зв'язку з вищенаведеним, вважаємо, що відносно стабільна ситуація серед тварин щодо інфекцій спільних для людей та тварин не може заспокоювати фахівців ветеринарної медицини та органів охорони здоров'я, оскільки збудники цих хвороб продовжують циркулювати серед тварин у всьому світі, включаючи сусідні держави і Україну, у зв'язку з чим потребують уваги та удосконалення моніторингу і методів діагностики цих захворювань. Необхідно покращити рівень матеріально-технічної бази лабораторної мережі, з врахуванням сучасних вимог біобезпеки, забезпечити сучасним обладнанням, діагностичними. Покращити якість лабораторної діагностики шляхом впровадження у роботу сучасних лабораторних технологій швидкого виявлення (індикації) та ідентифікації патогенів, ширшого застосування імунобіологічних, молекулярно-генетичних методів, тощо.

Запровадити національне виробництво сучасних діагностичних та імунобіологічних препаратів для проведення щеплень людей і тварин від зазначених інфекцій. Забезпечити необхідну взаємодію та своєчасну взаємoinформацію між ветеринарною службою та органами охорони здоров'я лабораторними центрами МОЗ в умовах реформування, стосовно моніторингу та заходів попередження і боротьби із зоонозними інфекціями, спільними для людей і тварин. Покращити санітарно освітню роботу з населенням стосовно заходів запобігання зоонозних інфекцій.

Висновки. Для забезпечення епідеміологічного благополуччя населення України та якісного і своєчасного діагностування захворювань спільними для людей і тварин і організації постійних запобіжних заходів, особливо за лептоспірозом, бруцельозом, Ку-лихоманкою, сказом і сибіркою, необхідно постійно проводити моніторинг об'єктів довкілля, заходи запобігання та боротьби із цими хворобами у відповідності з світовим досвідом.

Список літератури

1. Небогаткин И.В., Новохатний Ю.А. Картирование энзоотических территорий по особо опасным инфекциям в Украине (туляремия, лептоспирозы, марсельская лихорадка, бешенство). // СЕС Профілактична медицина. — 2012. — № 6. — С. 62-64.
2. Некрасова Л.С., Світа В.М., Новохатній Ю.А., Видайко Н.Б., Демчишина І.В., Нестеренко, Л.П., Третьякова, Л.В., Зиков, О.Є., Главачек Д.О., Павліковська, Т.М., Руденко О.Є., Тарасюк О.О., Лозинський, І.М., Білецька Г.В., Логінов Ю.А., Климчук, М.Д., Бек Н.А., Кушнір З.Г. 2011. *Ензотичні території з особливо небезпечних природно-вогнищевих інфекційних хвороб в Україні та заходи їх профілактики*. Київ, 1–138.

MONITORING INFECTIONS COMMON TO HUMANS AND ANIMALS
(LEPTOSPIROSIS, BRUCELLOSIS, Q-FEVER, RABIES, ANTHRAX) — ONE
OF THE COMPONENTS TO ENSURE BIOSAFETY IN UKRAINE

Novohatniy Yu., Vydayko N., Nebohatkin I., Belonik O., Svita V.

SI "Ukrainian Center for Disease control and monitoring of the Ministry of Health of Ukraine", Kyiv, Ukraine

The authors analyzed leptospirosis, brucellosis, Q-fever, rabies, anthrax the disease, common to humans and animals, from 2007 to 2016. We give recommendations for improving epidemiologic and epizootic situation of the infectious diseases. The authors had substantiated the necessity continuous monitoring of environmental objects, measures to prevent and combat these diseases in accordance with international experience.

Keywords: *epidemiology, infectious diseases, monitoring*

УДК: 619:648.6:614.488:631.22:615.28:578/579:544.336

ДЕЗІНФІКУЮЧІ ПРЕПАРАТИ ПРИ НИЗЬКИХ ТЕМПЕРАТУРАХ

Палій А. П., Стегній Б. Т., Гужвинська С. О., Синиця О. В.

*Національний науковий центр «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини»,
м. Харків, Україна, e-mail: paliy.dok@gmail.com*

Палій А. П.

*Харківський національний технічний університет сільського
господарства ім. Петра Василенка, м. Харків, Україна*

У даній статті наведено основні характеристики дезінфікуючих препаратів з різних хімічних груп, що застосовуються для боротьби та профілактики інфекційних захворювань сільськогосподарських тварин за низьких температур навколишнього середовища. Представлено сучасну інформацію щодо застосування новітніх композицій та дезінфікуючих засобів із груп кислот, альдегідів, поверхнево-активних речовин, гуанідинів, описано режими їх застосування за мінусових температур.

Ключові слова: *дезінфікуючий препарат, концентрація, експозиція, бактерицидні властивості, мікроорганізми, температура.*

Існуюча проблема профілактики і оздоровлення сільськогосподарських підприємств від особливо небезпечних захворювань, зокрема від зооантропонозних заразних хвороб, вимагає комплексного науково-обґрунтованого підходу до її рішення, який можливий тільки на державному рівні шляхом цілеспрямованих скоординованих дій органів місцевого самоврядування, комплексу наукових організацій різного профілю в рамках цільової програми. Комплексний підхід повинен передбачати проведення безперервного аналізу ризиків занесення збудників, епізоотичного нагляду за динамікою появи і розповсюдження захворювань тварин, діагностику, розробку і виробництво засобів вакцинопрофілактики з використанням сучасних методів із впровадженням нових технологій та вдосконалення схем системи ветеринарно-санітарної профілактики і ліквідації інфекційних хвороб сільськогосподарських тварин.

Дезінфекційні заходи набувають все більшого значення у профілактиці та ліквідації інфекційних хвороб [1, 2]. Багато дослідників вели пошук хімічних речовин, які застосовуються у дезінфікуючих засобах в якості діючої речовини. Арсенал хімічних сполук, що використовуються для цього включає побічні продукти хімічної промисловості, фенолутримуючі препарати, хлорактивні, киснеутримуючі сполуки, групи спиртів, йодактивні препарати, альдегіди, поверхнево-активних речовин (ПАР), гуанідини, третинні аміни та ін. [2, 3, 4].

Відомо, що значна кількість патогенних мікроорганізмів може досить тривалий час витримувати низькі температури, проте проведення знезаражувальних і карантинних заходів у зимовий період року має свої особливості. Температура навколишнього середовища та оброблюваних поверхонь є одним з важливих факторів, який впливає на ефективність дезінфекції. Знезаражувальна дія деяких біоцидних засобів знижується за мінусових температур навколишнього середовища. Це виникає тому, що за низьких температур зменшується швидкість дифузії молекул хімічної речовини між робочим розчином дезінфектанту і знезаражуваним субстратом, а також погіршуються умови взаємодії між мікробною клітиною та дезінфікуючим засобом.

З метою визначення можливості застосування дезінфікуючих препаратів за низьких температур існуючими методичними підходами передбачено проведення експериментальних досліджень з встановлення температурного коефіцієнту досліджуваного